

*En BTT pel
Pirineu català*
20 itineraris
transpirinencs

Oriol Guasch

Cossetània Edicions



Azimut
109



Col·lecció: Azimut - 109

EN BTT PEL PIRINEU CATALÀ

**20 itineraris
transpirinencs**

ORIOL GUASCH

Cossetània
EDICIONS



Generalitat de Catalunya
**Departament
de la Vicepresidència**





© del text i de les fotografies: Oriol Guasch

© de l'edició:

Generalitat de Catalunya – Departament de la Vicepresidència

Cossetània Edicions

C/ de la Violeta, 6 · 43800 VALLS

Tel. 977 60 25 91 · Fax 977 61 43 57

cossetania@cossetania.com · www.cossetania.com

Primera edició: juny del 2009

ISBN: 978-84-9791-491-8

Dipòsit legal: T-961-2009

Disseny, composició i producció: Imatge-9, SL



ÍNDEX

INTRODUCCIÓ

Consideracions personals.....	6
El Pirineu oriental: punt d'unió del territori català.....	7
El territori per on ens mourem.....	8
Qüestions a tenir en compte abans de fer els itineraris.....	9

ELS ITINERARIS

Itineraris entre la Catalunya Nord i el Principat

1. Santa Maria de Bell-lloc, balconada sobre la plana	14
2. Un tomb per la capçalera del Segre	22
3. Travessia del puig Dòrria, repte per als escaladors	30
4. De la vall del Rigard a la Cerdanya.....	38
5. Entre la Menera i Rocabruna.....	46
6. A la descoberta de la capçalera de la Muga	52
7. La gran volta al pic de les Salines	60
8. Puig Neulós, punt culminant del massís de l'Albera	66

Itineraris pel Principat

9. El pla de la Feixa, la solana de Puigpedrós	73
10. Volta a la serra Cavallera des de la vall del Ter	79
11. Santa Maria de Vinyoles, paratge desconegut	86
12. La serra de Marboleny i els cingles del Corb.....	93
13. Entre la vall del Fluvià i el Junyell.....	100

Itineraris per la Catalunya Nord

14. El Parc Natural de Cap de Creus, racons desconeguts..	108
15. El pic dels Moros, mirador de privilegi.....	116
16. El Capcir, l'altiplà envoltat de muntanyes.....	122
17. La gran volta al Mont Coronat	128
18. Al voltant de Sant Miquel de Cuixà	136
19. Els balcons d'Arles, la solana de la vall del Tec	142
20. Mare de Déu del Castell, una talaia sobre la plana	148

INTRODUCCIÓ

Consideracions personals

Fa una colla d'anys que escric articles i llibres d'esquí de muntanya, de descensos d'engorjats i de bicicleta de muntanya i, encara que tampoc no em sento un pioner, sempre he tractat el Pirineu català com una unitat, sense cap mena de diferenciació a causa de particions polítiques que en el seu moment van dividir el territori català. No per casualitat el primer llibre que vaig publicar, l'any 1993, va ser *Per la Catalunya Nord amb esquís: ascensions i travessies*, en aquell moment una mena d'acte de reivindicació i d'enyorança. Posteriorment, en qualsevol publicació que he fet que tocava el Pirineu català, fins i tot en castellà, sempre he tractat els territoris d'una banda i de l'altra de la mateixa manera, i a més a més he intentat fomentar la interrelació entre uns i altres amb descripcions d'itineraris que unissin un costat i l'altre de la serralada.

Si ho he viscut sempre així és perquè, des de petit, quan vaig començar a anar a la muntanya em vaig impregnar d'aquesta idea de catalanitat comuna gràcies a l'empremta deixada per la meua família i sobretot pel meu oncle, un muntanyenc de soca-rel que, malgrat l'obscura postguerra espanyola que va viure, no coneixia de fronteres i trescava per qualsevol pic del Pirineu com ho feia un isard. Després jo he seguit en aquesta línia, que he anat madurant



Caleta prop del Cap de Creus.



i afermant amb els anys, fins a arribar al punt de poder afirmar que del temps que passo a l'any al Pirineu català, que són molts dies, estic tant de temps al costat nord com al sud.

Dic tot això perquè un llibre com aquest, que recull itineraris en bicicleta de muntanya pel Pirineu català, requereix una òptica centrada en el territori i no una visió molt distant, a més a més d'una sensibilitat especial per poder comprendre els trets característics de les persones que hi viuen, els seus problemes i la seva història. Per aquest motiu he de dir que m'ha estat fàcil i molt agradable fer un llibre com aquest, que a la vegada m'ha ajudat a conèixer algunes contrades que encara ignorava i a conèixer-ne més a fons d'altres a les quals hi havia anat en poques ocasions. De fet, ha estat una gran satisfacció per a mi fer aquest llibre, i més veient el resultat final: una bona aproximació al nostre Pirineu, rica en detalls per a qui hi vulgui anar i variada quant a continguts.

El Pirineu oriental: punt d'unió del territori català

Hi ha vegades que una muntanya, un riu o un element natural separen dos territoris i converteixen la seva gent en forasters per als de l'altre costat. Aquest no és el cas del territori català que, tot i tenir una serralada tan important entremig com és el Pirineu, amb pics que en algunes zones gairebé arriben als tres mil metres, no ha suposat una barrera destacada per a les comunicacions, el comerç, la cultura, la llengua, les tradicions o els enllaços familiars entre els habitants d'una banda i l'altra. Tot i els condicionants orogràfics i el rigor dels hiverns, i això que fa dècades els hiverns eren molt més rigorosos, ni les muntanyes ni les inclemències meteorològiques no han estat les que han privat que els catalans d'un costat i l'altre s'interrelacionessin com sempre i mantinguessin els trets identitaris que havien mantingut durant segles. No, el trencament té el seu inici en el moment en què el territori català és dividit i passa a formar part de dos estats que, amb intensitats i formes diferents segons el moment, han actuat en contra de la identitat nacional catalana concebuda com un tot, actuació que encara avui es produeix.

Malgrat que l'actual organització política en estats, que frenen o neguen la identitat catalana comuna a tots els catalans, el Pirineu oriental continua sent punt d'unió del territori català i la interrelació entre els habitants d'una banda i l'altra, tot i les evidents mostres d'afrancesament i d'espanyolització que hi ha, ha de servir per mantenir i millorar els trets culturals comuns que han de fer avançar en el camí del retrobament identitari, avui tan malmès.



El territori per on ens mourem

El Pirineu és el sistema orogràfic situat en l'istme de la península Ibèrica que la uneix amb el continent europeu i que s'allarga des de la costa atlàntica d'Euskal Herria fins a la catalana del Mediterrani. Del total de 435 km que presenta de llargada, gairebé la meitat corresponen al Pirineu català, que va des de la vall de la Noguera Ribagorçana fins al Cap de Creus, amb una amplada que no supera els 100 km.

Dins del Pirineu català, prop d'un centenar de quilòmetres corresponen al tram de serralada que està íntegrament en territori català, tant per la banda nord com la sud. O sigui, al tram que hi ha entre el Principat i la Catalunya Nord o, per ser més precisos, entre la Cerdanya i la costa mediterrània del Rosselló o l'Alt Empordà. Aquest és exactament el tros de Pirineu objecte d'aquest llibre, el lloc per on ens mourem en les rutes en bicicleta de muntanya.

Així doncs, per referir-nos a aquest sector de Pirineu podem definir-lo com el Pirineu català oriental, aquell que tant les serralades principals com les secundàries del Prepirineu septentrional o del Prepirineu meridional tenen orientació orogràfica mediterrània i es troben entremig de terra catalana. El fet de drenar totes les seves aigües vers el Mediterrani, ja sigui cap al nord (Tec, Tet, Aude, Aglí...) o cap al sud (Segre, Ter, Fluvià, Muga...), és un dels trets més característics del Pirineu català oriental, que condiciona de manera molt especial la seva climatologia i de retruc molts altres aspectes del seu paisatge.

D'acord amb aquesta definició, hi ha dues serralades que considerem com a principals que formen el Pirineu axial: una al nord, que va del coll de Pimorent cap al pic de Coma d'Or, Carlit, Puigperic, roc de Madres i roca Gelera, i una altra al sud, que va de la collada de Toses cap al Puigmal, pic del Gegant, pica del Canigó, Costabona, roc de la Frausa, Puigneulós i serra de Rodes, ja en el cap de Creus. Aquest Pirineu axial és el nucli més antic que es va enlairar per efecte de les onades orogèniques o de compressió que van formar també el sistema alpí europeu.

A més de les serralades principals, més al nord i més al sud hi ha els dos Prepirineus, sensiblement paral·lels i orientats d'oest a est, que estan formats per una sèrie de serres secundàries col·laterals al Pirineu axial. Aquests Prepirineus estan formats per roques calcàries o carbonatades, a diferència del Pirineu axial, que està format bàsicament per silici, fet que implica una repercussió immediata en els sòls que són àcids o bàsics, respectivament, però també en la vegetació, el paisatge i fins i tot la fauna. També és de destacar que entre les dues serralades que formen el Pirineu axial hi ha el profund solc excavat pels



rius Segre i Tet que va del SO al NE, que històricament ha servit com a via de comunicació, eix comercial o conducte d'invasions de tot tipus.

Si ens referim al Pirineu català oriental des del punt de vista de les comarques, trobem, d'oest a est, les següents: la Cerdanya, que podem subdividir entre l'Alta Cerdanya (capçaleres del Segre i del Querol) i la Baixa Cerdanya (vall del Segre que hi ha per sota de la capçalera), el Capcir (capçalera de l'Aude), el Ripollès (capçaleres del Freser i del Ter), el Conflent (capçalera de la Tet), la Fenolleda (capçalera de l'Aglí), el Vallespir (capçalera del Tec), la Garrotxa (capçalera del Fluvià, amb tots els seus afluents), el Rosselló (valls inferiors de l'Aglí, de la Tet i del Tet) i l'Alt Empordà (valls de la Muga i del Fluvià, amb tots els seus afluents).

Vist des del punt de vista humà, aquest sector de Pirineu està situat íntegrament en territori català i, malgrat la situació política en què es troba, conserva uns orígens i una llarga història en què la identitat catalana, basada en una cultura, una llengua i unes relacions socioeconòmiques comunes, ha estat un autèntic element vertebrador del sentiment comú de pertànyer al mateix poble. Malgrat alguns aspectes divergents que podem trobar avui dia a una banda i l'altra d'aquest Pirineu, si observem bé veurem que es mantenen molts trets comuns d'aquesta identitat catalana que es reflecteixen en l'arquitectura dels pobles (sobretot en els petits i mitjans), els vestigis històrics, les esglésies i l'art religiós, la gastronomia, i també en la manera de ser i de fer de les persones que avui hi viuen, en les seves creences i en els seus valors dominants.

Els itineraris en bicicleta de muntanya descrits en aquest llibre requereixen més o menys esforç físic, però sempre intenten mantenir un component lúdic al costat de l'esportiu que a la vegada permeti observar el paisatge i veure tot allò que han fet les persones: els pobles, els conreus, els camins ancestrals, les esglésies romàniques, els castells, els aqüeductes, els dòl·mens... El fet d'anar en bicicleta no està renyit amb conèixer el més important dels llocs per on passem; al contrari, hem de ser capaços de saber contemplar i d'adonar-nos de tot el que ens envolta per allà on anem. Això ens ha d'enriquir doblement, però per aconseguir-ho ens hem de mantenir sensitivament receptius a tots els estímuls que ens envolten.

Qüestions a tenir en compte abans de fer els itineraris

Els vint itineraris que proposa aquest llibre estan distribuïts gairebé per tot l'àmbit territorial del Pirineu català oriental, però amb un especial èmfasi a les zones més muntanyoses o més atractives des del punt de vista de la bicicleta de muntanya. De





En BTT pel Pirineu català

totes maneres, s'inclouen des d'itineraris fàcils assequibles a qualsevol iniciat fins a altres que exigeixen una bona resistència física i un nivell tècnic acceptable. En aquest sentit, si ens referim al recorregut podem trobar itineraris amb un ventall que oscil·la entre 13 i 62 km i, pel que fa a desnivell, va des dels 400 fins als 2.100 metres. En tots els casos són rutes circulars, llevat de dos, en què el retorn al punt de partida es fa amb tren.

Des del punt de vista geogràfic, si mirem la distribució dels itineraris per comarques, veurem que hi ha un primer bloc de vuit itineraris que tenen un recorregut que va per dues comarques, una de la Catalunya Nord i una altra del Principat. En el segon bloc hi ha els dotze itineraris restants, amb sis itineraris per una comarca del Principat i sis per una de la Catalunya Nord.

Encara que vint itineraris no siguin molts, són suficients per aconseguir una bona aproximació al territori, per adonar-nos de la dimensió de les seves muntanyes, els seus cims més característics i els seus pobles escampats per arreu. En qualsevol cas, el que es pretén és oferir una bona selecció de rutes que siguin ben representatives del que podem fer en bicicleta de muntanya entre la Cerdanya i el Mediterrani. Com que no són gaires itineraris, s'ha pogut fer una descripció més detallada del recorregut, amb la intenció que sigui realment útil i amb detalls suficients per poder seguir tranquil·lament qualsevol de les rutes proposades.

Tots els itineraris que es proposen tenen la mateixa estructura, que és la següent: fitxa tècnica, descripció molt resumida, itinerari, requadres destacats, perfil altimètric i esquema gràfic.

- Fitxa tècnica: Condensa la informació bàsica i les dades fonamentals per poder veure ràpidament per on va i quin caire té. Està subdividida en uns mateixos apartats:
 - Recorregut: És una indicació breu dels llocs més característics per on va la ruta.
 - Distància: Són els quilòmetres que té la ruta, tot i que s'ha de tenir en compte que hi poden haver petites diferències entre els comptaquilòmetres de diferents bicicletes. En aquest sentit, s'ha de veure si hi ha alguna diferència respecte al comptaquilòmetres utilitzat per fer la guia, que sempre ha estat el mateix; si n'hi ha alguna, cal tenir-la en compte. També s'ha de tenir present que hi pot haver diferències significatives de quilometratge quan hi hagi caminets, trialeres o trams on fàcilment s'hagi de baixar de la bicicleta.
 - Desnivell: És la suma aproximada de tots els desnivells acumulats que es fan durant la ruta. Sempre coincideixen





els de pujada i els de baixada, excepte en les dues rutes en què es fa el retorn amb tren, en què es diferencien els desnivells de pujada i de baixada.

- Horari: És el temps aproximat que podem trigar a fer la ruta. Aquest pot variar evidentment en funció del ritme que es porti, les condicions del terreny (pedregam, fang, herba alta...), les condicions meteorològiques (fred, calor, pluja, vent, boira...), el temps que volem dedicar a la contemplació i els imprevistos (problemes mecànics, cansament...). En qualsevol cas, no s'han tingut en compte les parades per visitar un poble o un monument, per menjar o simplement per descansar.

- Punts amb aigua: S'assenyalen les fonts o els llocs on podem omplir el bidonet o el *camel bag*.

- Cartografia: Hi ha la referència dels mapes en suport paper que cobreixen la zona per on va la ruta. És convenient utilitzar les edicions més recents perquè la informació sigui com més actualitzada millor.

- Accés: S'indica la forma d'accedir al punt de sortida. Normalment són carreteres, però en alguns casos hi ha la referència dels trens.

- Retorn al punt de partida: Només s'esmenta en els dos itineraris en què el retorn es fa amb tren.

- Descripció molt resumida: És un breu resum del recorregut on s'esmenten els principals llocs per on es passa i les característiques de la ruta a seguir, així com si hi ha alguna dificultat especial a tenir en compte.
- Itinerari: És una explicació lineal de la ruta amb múltiples referències quilomètriques, que pretén ser precisa i entenedora perquè es pugui seguir sense problemes. Quan en la descripció hi ha algun punt significatiu (cruïlla, coll, poble, ermita...), s'indica la distància recorreguda des de l'anterior referència i al reprendre la descripció hi consta la distància acumulada des de la sortida. Tot i que l'explicació sigui molt acurada, sempre convé portar un mapa de la zona i fins i tot un GPS (amb punts exactes del recorregut marcats) o una brúixola, ja que ens podem trobar amb situacions imprevistes que ens obliguin a variar la ruta programada. També cal tenir en compte que, amb el temps, qualsevol descripció es veu alterada (majoritàriament per l'acció humana: edificacions, traçat de carreteres, asfaltat de pistes, ampliació de camins...); llavors és quan cal utilitzar el sentit comú i tenir a mà un bon mapa.



1

SANTA MARIA DE BELL-LLOC, BALCONADA SOBRE LA PLANA

Fitxa tècnica

Itinerari: Puigcerdà · Ur · Llúvia · Vilanova de les Escaldes · Santa Maria de Bell-lloc · Brangolí · Enveig · Puigcerdà.

Distància: 28,56 km.

Desnivell: 725 m.

Temps: 3 h 30'.

Punts d'aigua: Ur, Llúvia, Vilanova de les Escaldes i Enveig.

Cartografia: 1) 2250 ET TOP 25 *Bourg-Madame. Mont-Louis*. Institut Géographique National, escala 1:25.000. 2) *Cerdanya*. Mapa-guia excursionista de l'Editorial Alpina, escala 1:50.000.

Accés: A Puigcerdà s'accedeix per l'N-260 o la C-1411 pel costat sud, per l'N-260 per l'oest, per l'N.116 per l'est i per l'N.20 pel nord. Amb tren s'hi pot accedir des de Barcelona o Tolosa.

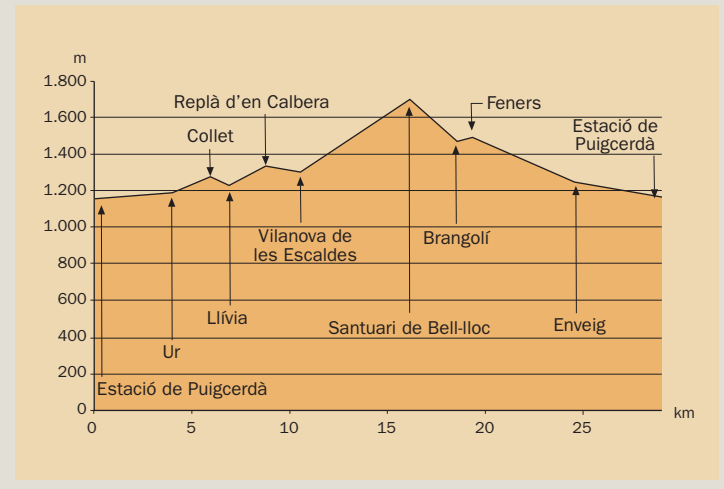
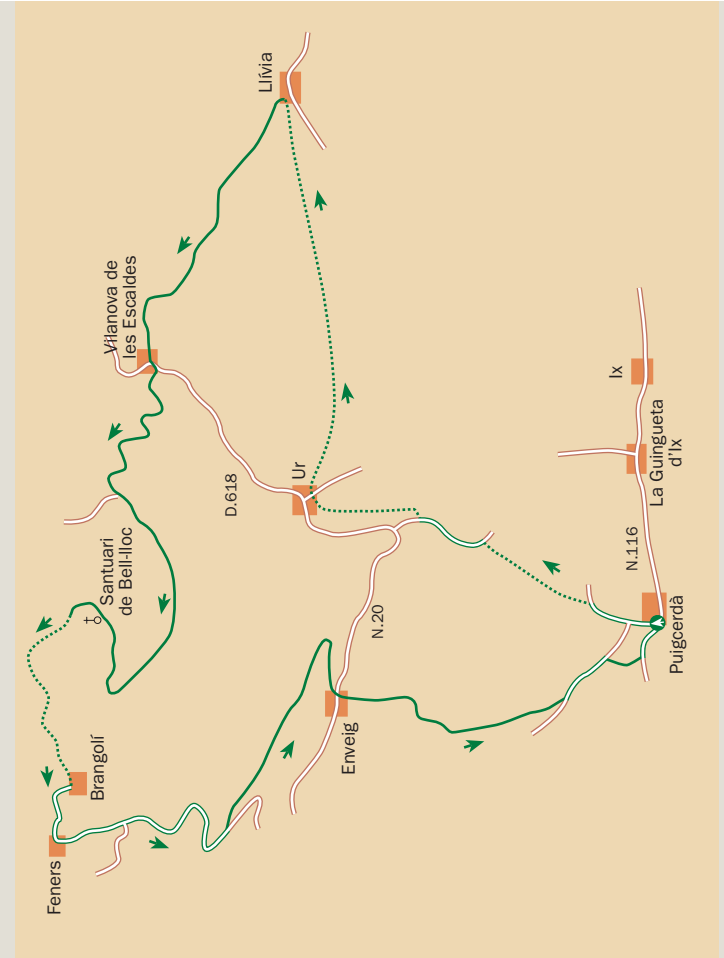
Ruta circular entre l'Alta i la Baixa Cerdanya en la qual es recorren uns quants pobles dels sectors nord-oriental de la comarca, des de Puigcerdà, la principal vila ceretana, fins a altres pobles que, com Brangolí, preserven un exquisit ambient rural. A més a més es fa la travessia del turó on s'aixeca el santuari de Santa Maria de Bell-lloc, un mirador excepcional de bona part de la Cerdanya.

ITINERARI

0,00 km. Pàrquing de l'estació de Puigcerdà (1.160 m). Ens dirigim cap a l'estació, donem la volta a la plaça i pugem en direcció NO per la ronda del Torreó (0,73 km).

0,73 km. Cruïlla de la Vinyola. La deixem a l'esquerra i seguim recte per la ronda. Passem una rotonda i comença l'arbrat passeig de la Sèquia (0,38 km).

1,11 km. Estany de Puigcerdà. Des d'aquí podem visitar fàcilment el nucli vell del poble, que bé es mereix una visita. Deixem l'estany a la dreta i continuem pel passeig que sembla ben bé una rambla (0,25 km).



Puigcerdà

Centre neuràlgic de la Cerdanya, amb una situació estratègica pel que fa a comunicacions. De fet, actua com a capital de tota la comarca i així ho testimonia el mercat que s'hi fa cada diumenge o el brogit comercial o turístic que s'hi palpa cada dia.



Puigcerdà.

El poble està situat dalt d'un turó, l'anomenat balcó de la Cerdanya, motiu pel qual encara realça més des de la llunyania. La vila va ser bastida el 1177 per ordre d'Alfons I, primer comte rei de la corona catalano-aragonesa, dalt del Mont Cerdà. De l'església parroquial de Santa Maria, originària del segle XII, només en queda el campanar; la resta va ser destruïda l'any 1936.

Al costat nord del poble hi ha el famós estany de Puigcerdà, envoltat per un parc i jardins, un dels emblemes més característics de la vila.

1,36 km. Plaça Dionís de Puigcerdà. Donem la volta i continuem per sota els arbres del passeig de Rigolisa. Quan acaba, tombem a l'esquerra (0,66 km).

2,02 km. Cruïlla. Deixem a la dreta un carrer i enfront el que va a Rigolisa. Nosaltres anem més a l'esquerra per un camí de terra que s'anomena camí dels Enamorats. El seguim per sota els arbres al costat d'un canal d'aigua, amb tot de bancs que es presten a fer-hi una aturada (0,82 km).

2,84 km. Cruïlla. Enllacem amb la pista de terra que per la dreta ve de Rigolisa. La seguim cap a l'esquerra (0,14 km).

2,98 km. Cruïlla de la carretera. La seguim cap a la dreta, però hem d'estar alerta per no arribar fins a l'N.20, ja que hem de trobar un camí que baixa a la nostra dreta (0,37 km).

3,35 km. Inici del camí. Baixem per aquest corriol que aviat planeja i ens porta cap a un carrer asfaltat amb unes primeres cases (0,66 km).

4,01 km. Ur (1.190 m). Seguim recte per aquest carrer fins a passar per sota d'un pont del tren. Després creuem el riu Reür i fem una curta pujada (0,36 km).

4,37 km. Carretera N.20. La creuem perpendicularment i continuem pel carrer Josep Carbonell. Quan a l'esquerra trobem

una font tombem a la dreta pel carrer Francesc Fabre fins a un torrent (0,39 km).

4,76 km. Pont de pedra. El creuem i seguim encara entre les cases d'Ur, deixem un carrer a la dreta i avancem fins que acaba la zona urbanitzada (0,27 km).

5,03 km. Inici de la pista. Després d'un tram de pujada, la pista planeja. Al trobar-ne una que surt a l'esquerra, seguim recte en direcció a llevant. Més endavant la pista està força malmesa per l'aigua, i això dificulta la marxa. Amb la permanent visió del poble de Llívia enfront nostre, fem una llarga baixada seguida de pla, amb trencalls a banda i banda als quals no hem de fer cas, fins a arribar a les primeres cases (1,93 km).

6,96 km. Llívia (1.225 m). Precisament entrem al poble pel carrer anomenat Camí d'Ur i seguim recte tot deixant alguns carrers que surten a la dreta, com si anéssim cap a l'església del poble. Després el carrer passa a dir-se Camí Ral, però molt aviat trobem un carrer que surt a l'esquerra, el qual no hem de passar de llarg (0,46 km).

7,42 km. Carrer d'Angostrina. Avancem fins a la sortida del poble, on es transforma en pista de terra. Seguim per aquesta pista entre camps i deixem dues pistes secundàries a l'esquerra. Poc després de passar pel costat d'una casa, el que havia estat un passeig es converteix en una pujada farragosa i amb molta pedra. Superats els dos revolts finals de l'anomenada pujada d'en Calbera, arribem a un replà, d'on surt a l'esquerra una pista on hi ha un cartell que indica pàrquing de caça (1,43 km).



Prop de Llívia.